

Viattomuuden metsästys

Daniel Nylund

Katso tuoreempia kirjoituksiani: [Teoblogi](#)

Miksi meillä tuntuu olevan jatkuva tarve löytää roistoja, tyranneja ja hirmutekijöitä, joihin tuntuu täysin mahdottomalta samastua, ja joita voimme siksi pitää yksinomaan pahoina, omasta olemuksestamme täysin vieraina olioina? Miksi meillä on niin hillitön tarve tehdä heistä uhreja? Emme antaudu ennen kuin heidän päänsä on vadilla (**Reini, Vuori, Sunqvist, Alho** jne) Miksi meillä toisaalta on niin suuri viehtymys uhreihin, joita voimme pitää täysin viattomina kohtaloonsa? Miksi meidän on niin vaikeaa nähdä mitään pahaa idoleissamme tai mitään hyvää hahmoissa joita halveksimme? Miksi meillä on niin syvä taipumus rakentaa mustavalkoisia kuvia. Minkä kohtaamiselta syntipukkiteoria pelastaa meidät itsemme?

Ensimmäinen primitiivireaktio Dianan kuolemaan oli:

“Hän oli paparazzien viaton uhri.”

Äiti Teresasta sanottiin:

“Hyvä ihminen on kuollut.”

Franklista:

“Suuri pioneeri on kuollut.”

Ja Mobutusta:

“Yksi pahoista ei enää ole olemassa, joten häntä ei enää tarvitse muistaa.”

Viaton uhri, idealisoitu hyvyys, suuri sankari ja halveksittu tyranni. Siihenkö loppuvat meidän moraaliset kategoriamme?

Pahuus on aina jossain *tuolla*, itsemme ulkopuolella. Viaton uhrius, hyvyys ja sankaruus on aina lähempänä omia nurkkia. Näin oli silloinkin, kun kansan moraalinen parhaimmisto saattoi Jeesuksen ristille.

Kristillinen kulttuuri on aina ollut ehkä turhankin keskittynyt syyllisyyden ylikorostamiseen.

Jälkikristillinen kulttuuri tuntuu etsivän *viattomuuden maaperää* kuin kadotettua paratiisia.

Viaton syyllinen?

Minä, ja ehkä sinäkin, olemme vastuun kiertämisen ja selittelyn mestareita. Jos emme suoraan kiellä tekemäämme vääryyttä, selitämme ettei meillä hyvin ymmärrettävistä syistä ollut muutakaan mahdollisuutta:

“En voinut sille mitään.”

“Ei ollut muita vaihtoehtoja.”

Tai sitten panemme vastuun uhrille:

“Hän suorastaan kerjäsi sitä.”

Jos oikein oveliksi heittäydymme, voimme kääntää kuvion ihan nurinpäin. Saamme uhrin näyttämään lampaan villaan naamioituneeksi sudeksi ja itsemme suden karvoihin naamioituneeksi lampaaksi.

Kaikki vastuunpakoyritykset vahvistavat ikivanhaa väitettä, jonka mukaan synnin ytimessä on epätoivoinen yritys kieltää se. Kaikkiin tekoihin ja asenteisiin löytyy joku *hyvä* ja *moraalinen* syy.

Parisuhteessa vastuun kieltäminen ja siirtäminen toiselle tehdään vanhalla rutiinilla:

“Miten voin ikinä rakastaa sinua, jos sinä tunnet tuolla lailla?”

“Enhän minä olisi niin katkera, jos sinä et olisi niin sulkeutunut.”

“Enhän minä olisi niin sulkeutunut, jos sinä et olisi niin katkera.”

“Ei kai se mikään ihme ole, että pillastun, kun sinä käyttäydyt noin!”

“Tottakai reagoin näin, kun sinä käyttäydyt noin.”

Molemmat siirtävät vastuun omasta asenteestaan ja pyrkimyksensä toisen niskoille.

Aikaisemmin oikeaa ja väärää ilmaisevat sanat tungettiin sinnekin, minne ne eivät kuuluneet.

Nykyään niitä ei näy juuri missään.

"Se vain tapahtui..."

eli kukaan ei tehnyt mitään.

"Avioliittomme rikkoutui."

Kukaan ei hyljännyt ketään, eikä kukaan tehnyt selkeää erovalintaa. Avioliitto vain rikkoutui kuin vahingossa lattialle pudonnut maljakko. Se ei ole kenenkään syytä.

"Perheemme hajosi."

Kaikki tietenkin rakastivat kaikkia. Jostain syystä se vain hajosi. Hajoavathan autotkin vanhuuttaan. Eihän se kenenkään vika ole.

"Hermost petti."

Kukaan ei tietenkään ollut kärsimätön. Hermoissa vain on joku salaperäinen vika, jota kukaan ei vielä ole pystynyt korjaamaan.

Psykologiset teoriat ihmisen alitajuisista vieteistä ja tiedostamattomista motiiveista ovat valitettavasti yleisessä käytössä muuttuneet sujuviksi tavoiksi paeta henkilökohtaista vastuuta. Vastuuta pakeneva ihminen näkee itsensä mielellään sellaisten voimien kuljetettavana, joille ei mahda mitään. Silti hän voi olla erittäin suurta vastuuta vaativassa tehtävässä.

Eksistentiaalifilosofi **Sartre** kritisoi Freudia varsin varhain tällaisen mentaliteetin luomisesta.

"Miten voi olla torjuntaa ilman torjujaa? Miten voi olla valhetta ilman valehtelijaa. Miten voi olla itsepetosta ilman itseään pettäjää?"

Jokainen etsii vimmatusti "ymmärrettävyyden", viattomuuden tai uhriuden maaperää, jossa voisi seisoa ilman syyllisyyttä, anteeksiannon ja armon tarvetta. Jos synty on olemassa, se on toisella puolella aitaa.

Käytän tuota vanhanaikaista ja vastenmielistä sanaa *synti*, koska siinä on toivoa. Kutsuessani jotain tekoa tai asennetta synniksi, sanon:

"Olisin voinut, ja voin tehdä toisin."

Synnin tunnustaminen on vapauden ja vastuun tunnustamista. Samalla se avaa mahdollisuuden muutokselle.

Viaton uhri?

Mutta eikö ainakin uhri ole viaton?

Epäilemättä monet ovat joutuneet sellaisen vääryyden kohteeksi, joihin eivät ole millään tavalla osasyllisiä. Mutta tekeekö tämä jokaisesta uhrista viattoman?

Olettakaamme, että he olivat viattomia *ennen* uhriksi joutumistaan (enkä voi ajatella muita kuin lapsia). *Entä sen jälkeen?* Ehkä jotkut sankarilliset sielut pystyvät varjelemaan sydäntään koston himolta ja sadistisilta takaisin maksamisen fantasioilta, mutta entä me muut? Useimmat tunnistavat itsessään erilaisia tapoja kostaa. Teemme sen, joko alkuperäisille väärin tekijöille, taikka sitten kostamme kokemamme vääryydet parillemme, ystävillemme tai lapsillemme. Joudumme imaistuksi historialliseen automatiikkaan, jossa eilispäivän uhreina muutamme tämän päivän väärin tekijöiksi – ja huomenna taas kostokierteen uhreiksi. Eiköhän jokainen isä tai äiti, joka on vakaasti päättänyt olla toistamatta kokemiaan vääryyksiä lapsilleen tunnista tätä kohtalon voimaa itsessään? Voiko tämän väkivallan historian keskeltä löytää täysin viattomia uhreja?

Sen lisäksi, että väkivalta ja pahan tekeminen haavoittaa, vammauttaa ja vahingoittaa, se imaisee ja meidät osallisiksi väkivaltaiseen ja *synnilliseen historiaan, jossa viattomuuden maaperä* käy olemattoman pieneksi – jos ei täysin mahdottomaksi. Pahan tekijät luovat uutta pahuutta, muovaamalla uhrinsa itsensä kaltaiseksi.

Juuri tässä piilee kaikenlaisen väkivallan painajaismainen kirous. Vaikka aluksi onkin selkeästi vain väkivallan tekijä ja sen uhri, lopputuloksena on uhri, joka on tullut väkivallan tekijän kaltaiseksi. Joko hän jatkaa kokemaansa väkivaltaa kohtelemalla itseään, muita syyttömiä tai väkivallan tekijää väärin. Viattomasta uhrista on tullut häneen kohdistuneen synnin *perijä*. Hän on vasten tahtoaan väkivaltaisen perinnön kantaja. Ainoastaan tämän mekanismin kautta voin ymmärtää "*perisynti*" sanan mielekkyyden. Se ei siirry geenien kautta vaan kohtaamamme väkivallan kautta. Kukaan ei

pääse aloittamaan elämänsä maailmassa, ilman minkäänlaista hylkäämistä ja väkivaltaa. Jos emme suoranaisesti ole sen kohteita (mitä minun on vaikea kuvitella todeksi) olemme joka tapauksessa sen tarkkailijoita ja reagoimme siihen vastaväkivallalla tai hylkäämisellä. Jokainen niittää sitäkin, mitä muut ovat ennen meitä kylväneet.

Eikö todellakaan mistään löydy täysin viatonta uhria? Pitääkö kärsimyksen taakkaan vielä lisätä syyllisyyden taakka? Ei sitä tarvitse lisätä. Se vain on.

“Viattomassa” uhriuden maaperässä kasvaa joskus kaikkein vastenmielisimmät ja myrkyllisimmät kasvit. Ne levittäytyvät niin hellyttävän näköisinä perennoina, mutta peittävät alleen myrkyllisiä käärmeitä. Ne näyttävät niin haurailta ja tuoksuvat niin hyviltä, mutta piilottavat tappavan myrkkynsä hoivattavuutensa kätköihin.

Myötätuntoa herättävät kyyneleet paljastuvatkin *kyyn eleiksi*. Uhri viettelee myötäeläjänsä vihaamaan sitä, jonka uhriksi on joutunut, samalla kun hän salaa oman kostonhalunsa. Jotain tällaista olen kuulevinani **Dianan** salaa vuodattamissa ja julkisesti annetuissa “tunnustuksissa”. Viettelikö hän kansaa vihaamaan miestänsä puolestaan? Jos niin on, se on tuttu synty. Voin jälkeensä tunnistaa tiettyä kavaluutta, kun ajattelen omia “uskoutumisiani” ihmisille, joille olen “luottamuksellisesti” kertonut mitä minulle on tehty.

Tarpeeksi kaukaa katsoen ihmiskunnan voi siististi jakaa väärin tekijöihin ja uhreihin. Mitä lähempää tarkastelemme todellisuutta, sitä enemmän näemme vihaa, väkivaltaa, epärehellisyyttä ja manipulaatiota vetämiemme moraalisten rajojen molemmilla puolilla. Mitä tarkemmin katselemme ainakin aikuisten maailmaa, (Diana, Teresa, Frankia, Mobutua, vanhempiamme, itseämme) sitä lähemmäksi tulemme **Paavalin** johtopäätöstä:

“Miten siis on? Olemmeko me muita parempia? Emme lainkaan. Olen jo esittänyt sen syytöksen, että kaikki, niin juutalaiset kuin kreikkalaisetkin, ovat synnin vallassa.”¹

Meitä ei pelasta edes **Fondalainen**² argumentti:

“Jos toinen osapuoli on paha, niin vastapuolen täytyy olla hyvä.”

Sekä pahantekijä että sen uhri on sidottu traagiseen jatkumoon, kaikkien syntien äitiin: *hylkäämiseen*.

Tätä kirjoittaessani tulee mieleen eräs ystäväni, joka erosi puolisoistaan täysin vakuuttuneena siitä, että hän oli vain itseään puolustava viaton uhri. Hellyyden vajeeseensa hän hankki koiran, joka rakasti häntä pureskelemalla hänen kenkänsä pilalle. Vasta kymmenien kenkäparien jälkeen ystäväni tuli ajatelleeksi:

“Tässä minä ihan sujuvasti annan anteeksi koiralle, joka huvikseen tekee minulle paha, mutta entiselle puolisololleni en voi antaa mitään anteeksi.”

Siitä alkoi itseensä menemisen aika. Hän löysi itsestään monia ex-puolisossaan tuomitsemiaan ominaisuuksia. Hän huomasi, että väärin tekijöitä ja uhreja olikin enemmän kuin yksi. Tänään kaksi uhria ja kaksi väärin tekijää ovat uudestaan naimisissa. Sovinto ei syntynyt siitä, että uhri antoi väärin tekijälle anteeksi, vaan sen kautta että molemmat löysivät sekä uhrina olemisen että väärin tekijän itsessään.

Piiloutumalla viattoman uhrin rooliin voimme kyllä (kuvitellusti) vapautua vastuusta mutta samalla vapautamme itsemme myös toivosta. Jos kaikki kärsimyksemme syyt ovat itsemme ulkopuolella, myös positiivisen muutoksen mahdollisuudet jäävät sinne.

Viaton tarkkailija?

Entä voisiko viattomuuden maaperä löytyä tarkkailijan, kuvien tekijän, dokumentoijan tai raportoijan asemasta käsin? Jos ei siitä niin voisiko se löytyä sovittelijan ja hyvän tekijän asemasta käsin? Eikö edes akuutin ristiriidan ulkopuolelta tuleva neutraali osapuoli voisi pukeutua

¹Room. 3:9

²**Jane Fonda** kävi Vietnamin sodan aikana todistamassa Amerikkalaisten pommitusten raakalaismaisuutta ja sortui sen perusteella romantisoimaan Vietkongin hyvyttä.

viattomuuteen? Eikö ainakin sovittelija, rauhan neuvottelija, terapeutti, sielunhoitaja tai muuten vain “neutraalisti” väliin tuleva lähimmäinen voi julistautua viattomaksi osapuoleksi?

Ei se ole niin yksinkertaista. Näen itseni usein siinä roolissa. Nytkin olen vastaamassa pyyntöön toimia välittäjänä saman suvun kolmen sukupolven miesten keskinäisessä välien selvittelyssä. Eikö minulle juuri sen kautta tarjota neutraalisuuden jalustaa, objektiivisen tarkkailijan viatonta asemaa? Tietenkin vastaan pyyntöön myönteisesti (kutsuin heidät tänne kokonaiseksi viikonlopuksi), mutta en todellakaan kuvittele olevani neutraali. Lähestyn heidän ristiriitojaan ihmisenä, jolla on oma historia alistettuna ja alistajana olemisesta. Olen itse sekä väkivallan uhri että väkivallan tekijä. Minulla on isä jolta, olen saanut kohtuutonta kuritusta ja minulla on poikia joille olen kostanut isäni synnit. Minusta on aika väistämätöntä, että tulen projisoimaan omat kokemukseni epäsuorina tai suoraan ilmaistuina kannanottoina siihen ristiriitaan, jonka selvittämiseen osallistun.

Sama taipumus, joka kiusaa ristiriidan osapuolia näkemään itsensä uhrina ja toista väkivallan tekijänä kiusaa minua luokittelemaan jonkun heistä pahaksi ja toisen hyväksi (tai jotain siltä väliltä.). En ole vapaa omasta synnin tekijän ja synnin uhrina olemisen kokemuksesta. Voin mielessäni kääntää havaitsemani roolit pääläelleen ja nähdä uhrissa väkivallan tekijän – ja päinvastoin. Mutta mitä se pohjimmiltaan muuttaa? Koko yritykseni kartoittaa ihmisten maailma hyviin ja pahoihin tekee mitä todennäköisimmin väkivaltaa sille mikä on totta.

Tietenkin tarvitsemme mahdollisimman selkeitä oikean ja väärän erottelemistapoja, voidaksemme asettaa itsemme tai toisen minkäänlaiseen moraaliseen vastuuseen mistään. Yhtä itsestään selvää on se, että näin tehdessämme teemme tulkinnoissamme vääryyttä ainakin toiselle osapuolelle. Ongelma ei ole vain tarpeellisen informaation puute (ikäänkuin voisimme tehdä “puhtaat” johtopäätökset, jos meillä vain olisi tarpeeksi paljon tietoa) vaan siinä, että jokainen yritys turvautua täydelliseen sivustakatsojan viattomuuteen perustuu jo sinänsä hylkäämiseen: En tunnusta yhteyttäni sen enempää väkivallan tekijään kuin sen uhriin. En voi ottaa kantaa tai puolta syyllistymättä oman kokemukseni värittämään väärin tulkintaan. En voi olla ottamatta kantaa tai puolta syyllistymättä jommankumman tai molempien osapuolten hylkäämiseen.

Jokainen kätensä pesijä löytää itsensä Pilatuksen roolista. Aikuisten maailmassa ei kerta kaikkiaan löydy vankkaa viattomuuden maaperää.

Parituhatta vuotta sitten opetettu rukous on edelleen ajankohtainen:

“Anna meille meidän syntimme anteeksi niinkuin mekin anteeksi annamme niille jotka, ovat meitä vastaan väärin tehneet.”³

Rukous kumpuaa siitä perusolettamuksesta, että anteeksianto ei jaa ihmiskuntaa mustavalkoisesti pahantekijöihin ja heidän uhreihinsa. Tähän rukoukseen suostuja nöyrtyy osaksi ihmiskuntaa, joka elää ja kasvaa riippuvaisena sekä vastaanotetusta että edelleen annetusta anteeksiannosta.

Älä siis vetäydy uhriuteen. Varo tuottamasta lisää uhreja. Mutta ennen kaikkea, älä jää sivusta tarkkailijaksi.

³Luuk. 11:4